

RINGIŠPIL

JELENA BAČIĆ ALIMPIĆ

■ Laguna ■

Copyright © 2010 Jelena Bačić Alimpić
Copyright © 2010 ovog izdanja, LAGUNA
CD copyright © 2010, LAGUNA

Marku i Dunji

Ko ne voli život, taj ga i ne zaslužuje.
Leonardo da Vinči

I

Svega je u njenom životu bilo previše. Boja, mirisa, zvukova, radosti i tuge. Dok leži u sterilnoj, beloj bolesničkoj sobi i svakim damarom svoga bića oseća kako život iz nje ističe, u skrivenom kutku misli, rezervisanom za najdivnija sećanja, izranjaju slike najranijeg detinjstva. A on, dominirajući svakom slikom, vrti se i osmehuje, pozivajući je na poslednju vožnju pred odlazak. O da, taj ringišpil. Tako svetao, šaren i živ, vrti u krug sva draga lica njene životne priče. Na belom konjiću, iza šoljice čaja, patkice i autića, nogu kvrgavih i pomalo krivih, sedi musava, nasmejana, bosonoga devojčica, čupave kose i velikih bademastih očiju. Ne prestaje da se čudi. Guta vazduh i osmeh joj je sve širi, dok ringišpil vrti svoj krug i melodiju do večnosti...

– Kako smo danas gospođo? Divan je dan, a vi mi izgledate bolje nego juče – veselo cvrkuće mlada bolničarka. Ana s mukom okreće glavu u pravcu radosnog glasa i tera sebe na osmeh.

– Nije tako loše... – muči se da izgovori, najljubaznije što može, dok joj se srce steže pri pomisli na neminovnosti koje se već naziru.
– Da, zapravo i nije tako loše. Mislim da mi je rak pojeo jetru, jedan bubreg i slezinu, ostalo ostavlja za desert – pokušava čak i da se našali. Na trenutak primećuje tračak sažaljenja u očima mlade bolničarke, a

to je poslednje što joj je u ovim trenucima potrebno – sažaljenje. Sve je bolje i iskrenije od tog lažljivog osećanja tako udaljenog od istine.

Dok joj sestra užurbano petlja oko braunile*, menja bočicu za infuziju i proverava monitore koji potvrđuju da srce u njenim grudima još uvek kuca, poput lopova spremnog da ukrade njen poslednji udah, zatvara oči i opet vidi belog konja sa kičankama, sa šarama duginih boja i devojčicu velikih bademastih očiju.

Tih kasnih tridesetih godina prošlog veka, baba Dara je bila nadaleko čuvena, znali su za nju u celoj zemlji. Ringišpil ju je proslavio. Dara je preko svog brata Danila, Aninog deda-ujaka, koji je bio činovnik sa dobrim vezama u Beču, nekakvom magijom uspela da dopremi ringišpil čak iz daleke Rusije. Zapravo, kao što to obično biva, i za njen posao ljubav je bila pokretačka snaga. Da nije bilo Natalije, deda-Danilove daleke ruske ljubavi, ringišpil nikada ne bi stigao do Aninog detinjstva. Zamršenim putevima, političkim vezama i „podobnim“ prijateljima, Natalija je posredno obeležila čitavo Anino detinjstvo. Čak ni to što je kasnije napustila Danila i pobegla sa daleko mlađim oficijom austrijske garde, nije pomutilo njena radosna sećanja na lepu Ruskinju.

Baba Dara je volela Anu prostom, ponekad grubom i nemarnom ljubavlju. Anina majka, Lenka, nije volela svekrvu i užasavala su je leta koje je Ana provodila kod Dare na ringišpilu. Lenka je bila iz dobrostojeće gradske porodice, obrazovana i čestita mlada žena, sve dok joj, jednog kasnog letnjeg popodneva na ringišpilu, razum nije pomutio Anin otac, Stevan. Ni pretnje, ni ucene, ni batine roditelja nisu je odvratile od namere da se uda za Stevana, „čoveka bez perspektive“, kako ga je nazivao Lenkin otac. Tek mnogo kasnije, kada su kiše već nebrojeno puta sprale prašinu sa ringišpila, Lenka je shvatila da je njen otac bio u pravu i da ljubav ponekad nije dovoljna ili svakako

* Braunila – cevčica kroz koju se daje lek u venu.

nije sve u životu. Nije mogla natrag, ali je želela bolju budućnost za svoju jedinu kćer. Dok je u mukama rađala Anu, obećala je sebi da će učiniti sve da njena mala devojčica ima život o kakvom je ona samo mogla da sanja.

Već sa pet godina Ana je plesala uz muziku sa radija i gramofonskih ploča, koje je Lenka krišom donela u miraz; Čajkovski, Štraus, Mocart... vodili su Anu u daleke predele mašte, na svetske baletske pozornice. Gledajući svoju prelepu devojčicu, Lenka je grozničavo smišljala kako da sačuva ovaj jedinstveni osećaj za igru, kako da svojoj kćeri dočara da je njen talenat ogroman i da ga ne treba ostaviti tu u bačkoj zabiti, u senci raspolućenog braka i šarenog ringišpila. Čula je da u Beogradu postoji izvesna gospođa Klara koja podučava baletu devojčice iz dobrostojećih beogradskih porodica. Bila je svesna činjenice da njena devojčica, rođena na tavankutskom salašu, nema preporuke za baletsku školu gospođe Klare; ipak, bila je rešena da po svaku cenu stigne do velegrada i svojoj mezimici, „salašarskoj princezi“, kako su je u šali često nazivali lokalni mangupi, širom otvori vrata sveta muzike, pozornice i umetnosti.

Dok joj se bolesne kosti umorno meškolje ispod bele bolničke plahte, Ana se sa bolnim, umornim osmehom na usnama seća tog sparnog letnjeg popodneva kada joj je majka saopštila svoje planove...

O, kako je samo bila zbunjena i uplašena. Seća se grozničavog sjaja u majčinih očima i nestrpljenja u glasu dok je poziva da siđe sa ringišpila, jer njih dve treba da porazgovaraju o jednoj „važnoj stvari“. Ta „važna stvar“ bila je Anina budućnost. Tada je imala šest godina i prvu tajnu simpatiju. Bio je to salaški dečak nemirnih garavih očiju i brzih stopala – Đorđe. Vijali su se po ringišpilu, skakali sa jednog konjića na drugi, sve dok je Đorđe ne bi sustigao i povukao za nestašni uvojak. Gledala ga je ispod oka dok je sa ocem skupljao seno i bosonog gacao po salaškom blatu. Imao je tada deset godina i želeo je da

bude pilot kad poraste. Pričao je Ani da je nebo njegov dom, da su ptice njegovi prijatelji i svečano joj obećao da će, kada izuči za pilota, prvo nju povesti put visina.

Tog sparnog letnjeg popodneva, kada ju je Lenka konačno dozvala i pvela je do obližnjeg šumarka, sa kojim se graničio proplanak na kojem je živeo baba-Darin ringišpil, snovi o letu u nepoznate visine dobili su sasvim drugu dimenziju...

– Princezo mamina, moramo da razgovaramo... Ana, ti nisi stvorena za ringišpil i gacanje po blatu. Sine, ti si divna, pametna, talentovana devojčica i ja želim da se pobrinem da jednog dana postaneš slavna, srećna i bogata. Neću dozvoliti da zaglaviš na salašu, da ustaješ zorom kako bi nahranila kokoške i istimarila Riđana. Ti si stvorena za jedan drugi svet, daleko odavde. Odlučila sam da te odvedem u Beograd, u baletsku školu gospođe Klare. Ako budeš primljena, ostaćeš da živiš tamo u školskom internatu, a ja ću se truditi da te što češće posećujem. – Dok je izgovarala poslednju rečenicu, Lenkin glas se obojio teškom tugom. Ana je gledala u nju širom otvorenih očiju, dok je njeno malo srce kucalo u grudima poput preplašene lastavice.

– Ali, majko, ja ne želim da idem u veliki grad. Neću da ostavim tebe, tatu, baba-Daru i... – setivši se Đorđa, iz grudi joj se prolomi jecaj. Lenka zagrlila svoju ćerku.

– Mila moja, ja još nisam razgovarala sa tvojim ocem. Mogu samo da zamislim kako će biti ljut. Sigurna sam da će se protiviti, ali ja ću mu se ovoga puta odlučno suprotstaviti. Ana, dušo moja, neću dozvoliti da pođeš mojim putem. Ne želim da se tvoji snovi zakopaju u salaško blato, kao moji, želim samo da budeš srećna.

Ana, uplakana, pogleda u svoju majku, stisnu zube i obrisa suze musavom rukom.

– Dobro majko, a kada postanem slavna i bogata ti ćeš doći da živiš sa mnom, zar ne? I, kupiću ti lepe haljine, i moderne sandale i

... – Anine reči se ugušiše u jecajima i ona potrča preko proplanka koliko je noge nose.

Te noći, Ana je budna i sama u krevetu preplašena slušala svađu između oca i majke. Slušala je ružne psovke, čula je reči za koje nije ni znala da postoje.

– Kurvo! Dobro je meni moja majka govorila! Nismo mi nikada bili dovoljno dobri za tebe! Ja ti nikada nisam bio dobar! Sada hoćeš da odvojiš Anu od mene, od nje ćeš kurvu da napraviš! Šta hoćeš? Kakva umetnost? Drpaće je i štupati pohlepni, matori, bogati starci! Postaće drolja kao i ti! Gubi mi se s očiju! I da znaš, Ana ostaje! Napustiće salaš preko mene mrtvog! A ti možeš da ideš! Beži mi s očiju! – urlao je Stevan.

Anin plač stopio se s majčinim jecajima. Šćućurena ispod debele uštirkane dunje u svojoj sobi, Ana je drhtala čitavim telom. Zatvorila je oči i čula božansku muziku, videla otvoreno plavo nebo i bele prepelice kako odlaze put oblaka, letela je sa njima. Pogledala je ka zemlji i videla ringišpil kako se sjaji na suncu, poput zlatnog oreola. Nemiran san se razlio preko njenih maštarija.

Činilo joj se da je spavala tek koji trenutak, kada je iz sna prenu nežan majčin glas:

– Anuška, princezo, devojčice moja, probudi se, probudi se anđele, ustani mila... – Ana s mukom otvori slepljene kapke i pogleda majku:

– Mama, zašto me budiš, nije još ni zora svanula?

Majka je nežno pomilovala po čelu i obasu joj obraze poljupcima:

– Obuci se srećo, pričaćemo putem, moramo brzo da krenemo.

– Da krenemo? Mama, kuda idemo? Gde je tata? – zapitkivala je Ana majku dok joj je ona nežno pomagala da ustane i da se obuče.

Tiho su se iskrale iz kuće. Ana se i danas seća majčinog čvrstog stiska ruke i nečujnih koraka. Zamakle su iza ugla njihovog naherenog sokaka. Ana je skoro ciknula od iznenađenja, ugledavši čika-Miloja sa

njegovim čilašima i zaprežnim kolima, a majka joj prekri usta šakom.

– Gazda Miloje će nas povesti do Subotice odakle ćemo ti i ja na voz, pa za Beograd, kao što sam ti obećala. – Lenka zastade, čučnu ispred svoje kćeri, čvrsto joj stežući ramena: – Ana, neću te ostaviti, ne vraćam se na salaš. Naći ću posao, radiću i učiniću sve da ispunim obećanje koje sam ti dala. Ljubavi, ti ćeš uspeti, nas dve ćemo uspeti, moraš da mi veruješ!

– Lenka, požuri – šapnu poluglasno gazda Miloje, Đorđev otac. – Znaš koliko rizikujem. Ako se Stevan probudi, sve će nas pobiti, a da moja Ruža zna, nikada više reči sa mnom ne bi prozborila, haj'te, požurite...

I tako se njih dve popeše na kola, a Miloje potera čilaše jednim zvučnim pokretom jezika. Kola zaoraše salašku cestu – i Ana se oti-snu u svet. Nakon dobrog sata vožnje, stigoše do železničke stanice. Lenka pomože Ani da siđe s kola, spusti dotrajali kofer kraj svojih nogu i pogleda Miloja suznih očiju:

– Ne znam kako da ti zahvalim...

Miloje skide šešir, počesa se nervozno po glavi i spusti pogled ka zemlji.

– Lenka, kada si došla na naše salaše, znao sam da nećeš ostati. Suviše si bila drugačija od svih naših snaša. Finija, tiša i nekako lomljiva. Nisi ti za ovu našu jarugu, a nije ni tvoja Ana. Čuvaj to dete, čuvaj sebe, želim ti svaku sreću – napuklog glasa i teškog koraka, Miloje se okrete, podbode čilaše i nestade u praskozorju tog sedmog avgusta 1938. godine.

II

Kada su Lenka i Ana pristigle, na beogradskoj železničkoj stanici sve je već vrvelo od sveta. Huk vozova, nepoznati mirisi i tuđi glasovi naterашe Anu da čvršće stegne majčinu ruku. Lenka brižno pogleda svoju devojčicu.

– Ne plaši se, mila. Snaći ćemo se već nekako. Sigurno si gladna, idemo prvo da nešto pojedеш, pa ćemo da potražimo baletsku školu gospođe Klare.

U Sarajevskoj ulici, nedaleko od železničke stanice, živela je gospođa Klara Sič. Tog dana su njene male balerine imale slobodan dan i ona je uživala u čaju, na terasi svog salonskog stana. Njeno lenjo sanjarenje prekide zvuk zvona na vratima. Po stoti put Klara pomisli kako je pogrešila kada je otpustila bedinerku, ali nije više sebi mogla da priušti takav luksuz. Uz uzdah se podiže sa svoje omiljene ratan-fotelje i još uvek gracioznim korakom krenu ka vratima. Veoma se iznenadi kada pred vratima ugleda lepu, ali veoma skromno obučenu ženu od tridesetak godina i devojčicu nestvarno sanjalačkih očiju.